

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาเรื่องความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคเลปโตสไปโรซิสของเกษตรกร ตำบลนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงบรรยาย (Descriptive research) แบบการศึกษา ณ จุดเวลา (Cross - sectional study) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา คือ เกษตรกรที่มีการทำนา อายุ 20 – 60 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ที่ ตำบลนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างน้อย 1 ปี มีสติสัมปชัญญะดี และยินดีให้ข้อมูลในการศึกษาค้างนี้

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาค้างนี้ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากคุณสมบัติประชากรเป้าหมาย มีจำนวน 2,149 คน (ฐานข้อมูลสถานีอนามัยนาจำปา ปี 2552) ซึ่งคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยสูตร ศาสตราจารย์เกียรติคุณบุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ (2551, หน้า 114) ที่มีความคลาดเคลื่อนจากประชากร ร้อยละ 5 ดังนี้

$$n = \frac{400 \times N}{399 + N}$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนสมาชิกประชากร

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{400 \times 2,149}{399 + 2,149}$$

$$= 337.4$$

ฉะนั้นการศึกษาค้างนี้จะใช้เกษตรกรตัวอย่าง 338 คน

การสุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยแบ่งเกษตรกรเป็น 9 หมู่บ้าน สุ่มเกษตรกรแต่ละหมู่บ้านให้ได้จำนวนเป็นสัดส่วนกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนสมาชิกประชากรและจำนวนเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ 1 บ้านโพนสวรรค์	315	$= (340 \times 315 / 2,149 = 49.8) = 50$
หมู่ที่ 2 บ้านหนองแวงแสน	256	$= (340 \times 256 / 2,149 = 40.5) = 41$
หมู่ที่ 3 บ้านหนองโพน	249	$= (340 \times 249 / 2,149 = 39.4) = 39$
หมู่ที่ 4 บ้านดงเย็น	141	$= (340 \times 141 / 2,149 = 22.3) = 22$
หมู่ที่ 5 บ้านโนนสมบูรณ์	218	$= (340 \times 218 / 2,149 = 34.5) = 34$
หมู่ที่ 6 บ้านจี้วาม	289	$= (340 \times 289 / 2,149 = 45.7) = 46$
หมู่ที่ 7 บ้านโนนสามัคคี	214	$= (340 \times 214 / 2,149 = 33.9) = 34$
หมู่ที่ 8 บ้านนาจำปา	311	$= (340 \times 311 / 2,149 = 49.2) = 48$
หมู่ที่ 9 บ้านโนนหนามแท่ง	156	$= (340 \times 156 / 2,149 = 24.7) = 24$
รวม	2,149	338

การเลือกเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านใช้วิธีการ เมื่อไปถึงหมู่บ้านเป้าหมาย เลือกสัมภาษณ์เกษตรกรในหลังคาเรือนแรกที่พบในหมู่บ้านนั้น และเว้นไปอีกหนึ่งหลัง หากหลังคาเรือนใดไม่มีเกษตรกร ให้เลือกหลังคาเรือนถัดไป โดยใน 1 หลังคาเรือน สามารถสัมภาษณ์เกษตรกรได้มากกว่า 1 คน จนครบตามจำนวนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ชนิดและลักษณะเครื่องมือ การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป, ข้อมูลความรู้การป้องกันโรคโรคเลปโตสไปโรซิส, ข้อมูลทัศนคติการป้องกันโรคโรคเลปโตสไปโรซิส และ ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันโรคโรคเลปโตสไปโรซิส ของเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด และการรับรู้การเจ็บป่วยของตนเองหรือบุคคลที่รู้จัก มีลักษณะคำถามเป็นแบบเปิดและปิดผสมกัน

ส่วนที่ 2 ความรู้การป้องกันโรคเลปโตสไปโรซิส ถามสาเหตุที่เชื้อโรคเลปโตสไปราสามารถแพร่จากสัตว์สู่คนได้โดยวิธีใดบ้าง ฤดูกาลเกิดโรค ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรค เช่น การมีบาดแผลตามร่างกายควรปฏิบัติอย่างไร การดื่มน้ำ การรับประทานอาหาร พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรค เช่น การลงน้ำหาปลา หรือการที่ต้องลงแช่น้ำเป็นเวลานานควรปฏิบัติอย่างไร สัตว์ที่เป็นรังโรค และวิธีการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อที่มีในสิ่งแวดล้อม มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก มีทั้งหมด 20 ข้อ โดยมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

ส่วนที่ 3 ทักษะการป้องกันโรคเลปโตสไปโรซิส ข้อความคำถาม ถามถึง ความรุนแรงของโรค การป้องกันตนเองจากโรค การแพร่กระจายของโรค การใช้อุปกรณ์ในการป้องกันตนเอง การสวมใส่เสื้อผ้า การจัดการกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในบ้าน และภายนอกตัวบ้าน ตลอดจนการรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ การปกปิดอาหาร การกำจัด หรือเก็บ มูลสัตว์ในคอก และการฆ่าและสัตว์เพื่อนำมาประกอบอาหาร ว่าตรงกับความรู้สึกรู้สึกหรือความคิดเห็น ของบุคคลนั้นอย่างไรต่อการป้องกันโรคเลปโตสไปโรซิส ข้อคำถามได้สร้างขึ้นตามแบบวัดทัศนคติของลิเคิร์ต (Likert's Scale) โดยลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งแต่ละข้อคำถามมีมาตรวัด 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง, เห็นด้วย, ไม่แน่ใจ, ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คำถามมีทั้งหมด 25 ข้อ โดยคำถามมี 2 ลักษณะ คือ

ข้อความเชิงบวก 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 3, 6, 7, 8 และข้อ 15

ข้อความเชิงลบ 20 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 และ ข้อ 25

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการป้องกันโรคเลปโตสไปโรซิส ถามวิธีการปฏิบัติการป้องกันโรค ได้แก่ การล้างมือ การรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ การรักษาบาดแผล การใส่รองเท้าบูท การใส่ถุงมือยาง การชำระร่างกายหลังจากทำนา การหลีกเลี่ยงการสัมผัสปัสสาวะสัตว์ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating scale) ซึ่งแต่ละข้อคำถามมีมาตรวัด 4 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติทุกครั้ง, ปฏิบัติบ่อยครั้ง, ปฏิบัตินานๆ ครั้ง, และไม่เคยปฏิบัติ มีคำถามทั้งหมด 30 ข้อ โดยคำถามมี 2 ลักษณะ คือ

ข้อความเชิงบวก 10 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10 และข้อ 11

ข้อความเชิงลบ 20 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 และ ข้อ 30

2. การสร้างและพัฒนาแบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการ ข้อมูล ทบทวนวรรณกรรม จากตำรา เอกสาร และงานศึกษาที่เกี่ยวข้องรวมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2 สืบค้น สืบหา เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ และข้อคำถามให้สอดคล้องกับเนื้อหา

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพความตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง สมบูรณ์ ทดลองใช้ (Try out) กับเกษตรกรชาวนา บ้านบึงคำ หมู่ที่ 5 ตำบลบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 คน เพื่อดูความเข้าใจในแบบสัมภาษณ์ ความชัดเจนในเนื้อหา

2.5 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองจำนวน 30 ชุด มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ผลการวิเคราะห์คุณภาพทางสถิติของเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ความรู้ในการป้องกันโรคเลปโตสไปโรซิส ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.74

2.6 นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไข ปรับปรุงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง

2.7 จัดพิมพ์เครื่องมือซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ทำบันทึกข้อความเสนอ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขออนุมัติอนุญาตทำการศึกษา ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมในการป้องกัน โรคเลปโตสไปโรซิส ของเกษตรกร ตำบลนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์

ขั้นตอนที่ 2 ทำหนังสือประสานงาน ขอความร่วมมือกับ สาธารณสุขอำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ และหัวหน้าสถานีบ้านอนามัยนาจำปา พร้อมกำหนดช่วงเวลาและขออนุญาตลงพื้นที่หมู่บ้าน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร วิเคราะห์โดยการหาจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด
2. ความรู้การป้องกันโรคโรคเลปโตสไปโรซิส วิเคราะห์โดยหาจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด เกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

ตอบถูก คือ ได้ 1 คะแนน

ตอบผิด คือ ได้ 0 คะแนน

โดยเมื่อรวมคะแนนแล้ว เกณฑ์การจัดระดับความรู้การป้องกันโรคโรคเลปโตสไปโรซิส โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน 3 ระดับ ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาภิสุทธิ์, 2551, หน้า 169)

ระดับความรู้

ได้ร้อยละของคะแนนเต็ม

ดี

ตั้งแต่ร้อยละ 70

พอใช้

60-69

ไม่ดี

น้อยกว่า 60

3. ทักษะการป้องกันโรคโรคเลปโตสไปโรซิส วิเคราะห์โดยหาจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาภิสุทธิ์, 2551, หน้า 324)

ทัศนคติ

ข้อคำถามเชิงบวก

ข้อคำถามเชิงลบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5 คะแนน

1 คะแนน

เห็นด้วย

4 คะแนน

2 คะแนน

ไม่แน่ใจ

3 คะแนน

3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย

2 คะแนน

4 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

1 คะแนน

5 คะแนน

โดยเมื่อรวมคะแนนแล้ว เกณฑ์การจัดระดับทัศนคติการป้องกันโรคโรคเลปโตสไปโรซิส คือ (บุญธรรม กิจปรีดาภิสุทธิ์, 2551, หน้า 208)

ระดับทัศนคติ

ร้อยละ

ช่วงคะแนน

ดี

ตั้งแต่ 70

$70 + 25 = 95$ (ตั้งแต่ 95 ขึ้นไป)

ปานกลาง

60-69

$60 + 25 = 85$ (85-94)

ไม่ค่อยดี

น้อยกว่า 60

น้อยกว่า 85 (น้อยกว่า 75)

4. พฤติกรรมการป้องกันโรคโรคเลปโตสไปโรซิส วิเคราะห์โดยหาจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551, หน้า 210)

การปฏิบัติ	ข้อคำถามเชิงบวก	ข้อคำถามเชิงลบ
ปฏิบัติทุกครั้ง	3 คะแนน	0 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	2 คะแนน	1 คะแนน
ปฏิบัตินานๆ ครั้ง	1 คะแนน	2 คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติ	0 คะแนน	3 คะแนน

โดยเมื่อรวมคะแนนแล้ว เกณฑ์การจัดระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคโรคเลปโตสไปโรซิส คือ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551, หน้า 210)

ระดับพฤติกรรม	ร้อยละ	ช่วงคะแนน
พฤติกรรมดีมาก	ร้อยละ 80 ขึ้นไป	(ตั้งแต่ 72 คะแนนขึ้นไป)
พฤติกรรมดีปานกลาง	ร้อยละ 60-79	(54-71 คะแนน)
พฤติกรรมดีน้อย	ต่ำกว่าร้อยละ 60	(น้อยกว่า 54 คะแนน)

5. การเปรียบเทียบระหว่าง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคโรคเลปโตสไปโรซิสของเกษตรกร ตำบลนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ และ กลุ่มตัวแปร เพศ อายุ การศึกษา การรับรู้เกี่ยวกับการเจ็บป่วยของตนเองและบุคคลที่รู้จัก โดยใช้สถิติวิเคราะห์ คือ สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ เพศ และการรับรู้การเจ็บป่วยของตนเองและบุคคลที่รู้จัก ใช้สถิติ Independent - Samples T Test สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งตัวแปรอิสระได้มากกว่า 2 กลุ่ม ขึ้นไป คือ อายุ และ การศึกษา ใช้สถิติ One - Way ANOVA

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจาก คณะกรรมการจริยธรรมการศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา แล้วจึงดำเนินการศึกษา มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลด้วยความสมัครใจ โดยได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างได้เข้าใจถึง ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การตอบแบบสัมภาษณ์ ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา และข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะเก็บเป็นความลับ และนำเสนอผลการศึกษาในภาพรวม ซึ่งจะนำไปให้ประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น หากกลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการตอบคำถาม สามารถที่จะยกเลิกได้ตลอดเวลาของการศึกษา